

Bijdrage aan de Synode 2024 vanuit:

Luisterend op weg

Konferentie van in Nederland gevestigde Religieuzen
Bisdom van 's-Hertogenbosch
Netwerk Katholieke Vrouwen

Samenvatting van de gesprekken tijdens de landelijke synodale dag Sint-Janscentrum, 2 maart 2024

Hoe kunnen we een synodale missionaire kerk zijn?

Inleiding

Op 2 maart jl. organiseerde 'Luisterend op weg' - het synodeproject van KNR, NKV en bisdom van 's-Hertogenbosch - een landelijke synodale dag in het Sint-Janscentrum te 's-Hertogenbosch. Met het maximum aantal van 120 aanwezigen uit de volle breedte van de katholieke Kerk was de bijeenkomst zeer goed bezet. In twee rondes van 12 rondetafelgesprekken werden de vier thema's besproken die door de Landelijke Werkgroep Synodaliteit waren aangedragen. De synodale gesprekken werden op deskundige manier geleid door leden van het Platform Ignatiaanse Spiritualiteit en de Gemeenschap voor Christelijk Leven.

blz. 2 Thema 1: Ons gedoopt-zijn als basis van ons Kerk-zijn - 3 verslagen

blz. 3 Thema 2: Vorming in een missionaire Kerk - 6 verslagen

blz. 5 Thema 3: Deelname aan een verwelkomende Kerk - 5 verslagen

blz. 7 Thema 4: Vrouwen in het leven en de zending van de Kerk - 8 verslagen

Thema 1: Ons gedoopt-zijn als basis van ons Kerk-zijn

3 verslagen

De verbindende kracht van het doopsel

De doop, dat eenmalige gebaar, is voor velen van grote betekenis voor de rest van het leven. *'Het water van de doop is het enige water dat niet verdamp't'*. Het doopsel is een individueel sacrament; maar laten we zoeken naar de verbindende kracht van het doopsel. Door het doopsel wordt men opgenomen in een gemeenschap van gelovigen. Het is belangrijk dit sacrament van initiatie steviger aan te zetten, samenhangender. Betrek bijvoorbeeld de ouders en doopouders actiever bij de voorbereidingen. Stel hen de vraag wat de doop voor hen betekent en wat zij willen meegeven aan het kind. Ook volwassenen moeten worden geholpen een dieper besef te ontwikkelen van de doopgenade. Dan wordt de doop vruchtbaar voor de individuele gelovige en de gemeenschap.

Doopsel als beginsel van fundamentele gelijkwaardigheid

Een dieper besef van de betekenis van de doop wakkert de vreugde aan te weten geliefde kinderen te zijn van God. Tegelijk versterkt het ons besef van verantwoordelijkheid voor de Kerk en haar missie. Het doopsel is een beginsel van fundamentele gelijkwaardigheid van alle gedoopten. Iedere gedoopte heeft een eigen opdracht, een eigen roeping. Laten we daarbij goed luisteren naar elkaar en niet bang zijn te experimenteren. De verschillende rollen en verantwoordelijkheden van leken en gewijden in een synodale Kerk moeten verder worden doordacht.

Een inclusief verstaan van de doop

Gedoopt-zijn kan op een uitsluitende manier verstaan worden. Maar dat strookt niet met het aanvoelen van velen. Een moeder vertelde dat haar kinderen niet gedoopt zijn. Maar zij zijn natuurlijk net zo goed kinderen van God als wie ook. Sommigen merken op dat ze last hebben van de zelfingenomenheid van de Kerk. De Kerk heeft de waarheid vaak helemaal niet in pacht. Bescheidenheid siert haar. Velen verlangen naar een inclusief verstaan van Kerk-zijn, waarin aandacht is voor de waarheid in ieder, waar ieder wordt uitgenodigd mee te doen. Hier ligt ook een oecumenische opdracht: om ons niet langer apart te profileren t.a.v. andere christelijke denominaties, maar gezamenlijk.

Het belang van een gastvrije en veilige gemeenschap

Velen ervaren dat er in de Kerk ruimte is voor velen. De Kerk heeft weliswaar schaduwkanten, maar biedt een bedding om als mens te groeien in geloof, hoop en liefde. We moeten anderen in aanraking brengen met de schoonheid van de traditie, ook jongere generaties. Deuren die gesloten leken, kunnen dan soms opengaan.

Echte gemeenschap kan helend zijn. Sommigen vinden hun weg terug naar de Kerk via een gastvrije gemeenschap. Wonden die eerder zijn geslagen door negatieve ervaringen met de Kerk kunnen op deze manier helen. Expliciet worden hier ook gemeenschappen van religieuzen genoemd die vaak zo'n helende omgeving bieden.

Ruimte bieden aan de weg die ieder gaat en mee optrekken

Mensen gaan altijd een eigen levensweg, met vallen en opstaan. Zij zoeken naar zin en betekenis van hun leven. Op sommige momenten staat men ver van de Kerk, op andere momenten dichtbij. Vaak komt het verlangen naar God boven tijdens sleutelmomenten van het leven.

Het is goed om kritisch te zijn en vragen te stellen. De apostel Thomas deed dat ook. Kritisch zijn en trouw kunnen heel goed samen gaan. Het verhaal van de Emmaüsgangers geeft goed weer hoe de Kerk op weg kan gaan met mensen. Door met mensen op te lopen ontdekken zij soms Christus. Die zoektocht verloopt niet alleen op verticale wijze in de relatie God-mens, maar ook horizontaal in de gemeenschap. Het is dan belangrijk dat we als Kerk ruimte bieden aan iedere mens, zodat zij hun plek kunnen zoeken.

Thema 2: Vorming in een missionaire Kerk

6 verslagen

Een missionaire Kerk is een uitnodigende Kerk

Jezus is de eerste missionaris. Hij verkondigde de blijde boodschap en hielp mensen in nood. Hij gaf aan duizenden mensen te eten bij de wonderbare broodvermenigvuldiging, zonder te vragen naar hun doopbewijs. Alle gedoopten zijn geroepen om de wereld in te trekken met het vuur van het geloof in het hart de wereld. De manier waarop de Kerk zich presenteert maakt veel uit. Er is een sterk aanvoelen dat de Kerk vooral op een respectvolle, luisterende manier naar de mensen toe moet gaan en zeker niet triomfalistisch of zelfgenoegzaam. Een luisterend oor bieden, betrokkenheid tonen, anderen zien staan: zo maken we zichtbaar hoe Christus met ons meetrekt.

Dialogoog en samenwerking zijn kenmerken van een missionaire Kerk

Met mensen op weg gaan, betekent ook bereid zijn te leren van de ander. Zending is niet in de eerste plaats 'zenden', maar zien en horen en van elkaar leren. Wat dat betreft is er altijd een wisselwerking tussen een missionaire Kerk en de cultuur.

Sommigen merken op dat we niet meer zo gewend zijn te getuigen van ons geloof, maar dat dat veel kan brengen aan anderen. Het is niet perse nodig alle oude tradities weg te laten omdat ze niet meteen begrepen worden. Juist deze maken het geloof zo krachtig. Anderen benadrukken dat als je in gesprek wilt gaan met mensen het een vereiste is om hun taal te leren kennen. In de dialoog moeten we een evenwicht vinden tussen luisteren en getuigen. De Heilige Geest helpt ons daarbij.

Er klinkt een duidelijke oproep tot de Kerk om niet alleen of vooral bezig te zijn met het onderhouden van persoonlijke spiritualiteit, maar ook betrokkenheid te tonen bij maatschappelijke vraagstukken als armoede, migratie en milieucrisis en kritisch te kijken naar de oorzaken daarvan. De Kerk wordt méér missionair als zij zich toont als bondgenoot in het werken aan gerechtigheid,

vrede en heelheid van de schepping. Ook de verbindende kracht van de Kerk is relevant, gezien de individualiserende en polariserende tendensen in de samenleving. Als Kerk proberen we ondanks alle onderlinge verschillen één gemeenschap te zijn. Dat kan een inspiratiebron zijn voor de samenleving die aan het verbrokkelen is.

Noodzaak van authentieke gemeenschap

Er leeft onder veel mensen een verlangen naar authentieke gemeenschap. In zo'n gemeenschap word je erkend en kom je tot bloei. Je leert er ook de geloofstaal, zoals elke taal in sociaal verband wordt geleerd. Gemeenschap maakt zichtbaar dat we Lichaam van Christus zijn: zijn hand, hart, voeten. Een gemeenschap vormen betekent met elkaar optrekken in de hoogte- en dieptepunten van het leven. Mensen moeten ervaren dat Kerk iets is wat we samen vorm geven. Dan komen vanzelf charisma's en talenten naar boven; als een muziekstuk met veel verschillende instrumenten, maar één missie.

Gebrek aan openheid voor wat nieuwe mensen te bieden hebben of een klaagcultuur over wat allemaal mis gaat in de Kerk, staan het vormen van een uitnodigende gemeenschap in de weg.

Jongeren

Alles wat je aandacht geeft groeit. Geef aandacht aan jongeren en hun verhalen, ook al stroken die soms niet met de kerkelijke leer. Laat hen eigen activiteiten organiseren. Jonge mensen haken af in de Kerk als ze niets te doen hebben en geen vertrouwen krijgen. Het is daarbij goed te beseffen dat jongeren zich niet voor langere tijd vastleggen, maar gaan voor kortere projecten.

Jongeren die naar Wereldjongerendagen zijn geweest kunnen niet altijd hun verhaal kwijt of worden niet begrepen.

Ruimte bieden voor de missie van alle gedoopten

De Kerk heeft de taak om het charisma en de talenten van de gelovigen tot bloei te brengen door inhoudelijke, breed toegankelijke vorming aan te bieden.

Vorming is niet enkel cognitief. Het is vaak inspirerend om in kleine groepen getuigenissen te delen. Twee methoden waarin geloofsvorming en gemeenschapsvorming hand in hand gaan, worden met name genoemd: de Alpha-cursus die “het vuur kan laten ontbranden” en het familiepastoraat, waarin kinderen en ouders een band ontwikkelen met elkaar en met de Kerk.

Naast vorming is ook van belang dat de Kerk het subsidiaire principe in de praktijk brengt en leken waar mogelijk verantwoordelijkheden geeft. Iemand verwijst naar de ‘parochiemonitor’, een methode om talent zichtbaar te maken die aan de basis leeft. Ook wordt gepleit voor het opzetten van nieuwe structuren, op parochieel, dekenaal en diocesaan niveau, waarin leken en gewijde ambtsdragers overleggen en samenwerken. *“De H. Geest spreekt immers niet alleen via de hiërarchie.”* Iemand doet de suggestie om belangrijke taken die door leken worden verricht als een ‘ambt’ te positioneren.

De evangeliserende kracht van religieus erfgoed

Koester de schoonheid die te vinden is in ons erfgoed, materieel en immaterieel, en gebruik het als een handvat om ons verhaal van geloof hoop en liefde te vertellen. De weg van de schoonheid is een ontwapenende weg. Onze beeldcultuur biedt uitgelezen kansen om het geloof uit te leggen. Pelgrimeren is ook een uitstekend instrument om missionair te zijn. Op bedevaart komt jong en oud elkaar tegen.

De wereldkerk verrijkt ons

Het is een grote rijkdom dat de katholieke Kerk een wereldkerk is. We kunnen ons laten inspireren door praktijken en ideeën die elders leven. Wat kunnen we van elkaar leren?

Het internationale aspect is ook in eigen land aanwezig. Katholieke migranten brengen veel leven in onze gemeenschappen en helpen ons om meer bezielde gemeenschappen te worden. Een parochiepriester zei: “We zijn als Kerk ofwel internationaal of het is fini.”

Thema 3: Deelname aan een verwelkomende Kerk

5 verslagen

Een Kerk die ruimte biedt voor diversiteit

Diversiteit is geen bedreiging van de eenheid; het biedt juist kansen op verrijking en verdieping. Toch blijkt dat op veel plekken een afhoudende, gesloten houding leeft ten opzichte van nieuwkomers. Soms ervaart men de sfeer als koud en kil. Migranten worden niet altijd goed welkom geheten. Jonge mensen die gedoopt willen worden, ervaren dat ze van de generaties uit de jaren '70 en '80 weinig ruimte krijgen voor hun geloofsbeleving. Het lukt tot verdriet van veel kerkgangers slecht om jongeren te bereiken. Hoe kunnen we de aansluiting vinden? De nieuwe generatie vraagt een andere benadering.

Iemand merkte op dat een kwart van haar geloofsgemeenschap bestaat uit gescheiden mensen en niet-heteroseksuelen. Jezus zou er toch ook voor hen zijn? Laten we als Kerk mensen die God zoeken nooit in de weg staan, maar naast ze gaan staan.

Diversiteit is ook wenselijk in theologische en beleidsmatige overlegorganen, want mensen hebben de neiging oogkleppen te dragen en zich alleen te verdiepen in dat wat hen persoonlijk aangaat.

Een open, vriendelijke basishouding is nodig. Het gaat ook om een openheid voor Gods genade en het werken van de Heilige Geest. Dan kunnen bestaande patronen worden doorbroken, zien we nieuwe kansen, durven we uit te proberen, te pionieren. 'Vergroot de ruimte van uw tent!'

Een Kerk waar ruimte is voor participatie

In deze gebroken wereld is iedereen nodig om de boodschap te brengen van gelijkheid en vreugde. De beperkte rol van vrouwen is een obstakel. Veel jonge vrouwen moeten toch iets overwinnen om lid van een kerk te worden of te blijven. Veel vrouwen geven aan dat het pijnlijk is voor hen dat ze niet of maar half mee mogen doen. Toch blijken velen bereid om de pijn om de Kerk te dragen. De trouw en loyaliteit is groot.

Een obstakel is ook een cultuur van 'zo hebben we het altijd gedaan'. Mensen moeten zich aanpassen; zo niet, dan horen ze er niet bij. Maar assimilatie kan niet de bedoeling zijn, wel participatie op een manier waar mensen zich wel bij voelen. Bruggen bouwen is en blijft een belangrijke uitdaging: proberen de ander te begrijpen en te leren van elkaar. De synodale gesprekken die we nu voeren moeten dan ook doorgaan.

Er worden allerlei manieren genoemd om mensen erbij te betrekken: Alphacursus, Taizé-vieringen, samen zingen, lezingen organiseren. Continue vorming is nodig in houding, taal en beleving die ook open staat voor anderen, ook voor degenen die binnen de Kerk actief zijn.

Een Kerk die vrijmoedig getuigt van haar geloof

Laten we stoppen met zeggen wat allemaal niet goed is. Het gaat in de Kerk om Jezus Christus en zijn evangelie. Daar ligt onze troost, onze vreugde en onze kracht. Samen bidden kan het vuur weer aanwakkeren. Jezus iedere dag opnieuw ontmoeten waarbij we elkaar helpen om liefdevol verder te gaan. Vreugde is aantrekkelijk. We moeten de Goede Boodschap blij en met lef uitdragen, open en eigentijds om God en Christus present te stellen; de blijheid durven uitstralen, de vriendelijke blik van Jezus zelf zijn, het somberen voorbij. Vorming is noodzakelijk, want we weten vaak niet meer wat we geloven. Kerkelijke richtlijnen worden steeds negatief neergezet. Duiding is nodig. Wat is een verwelkomende Kerk, wat betekent dat? Een studieuze aanbeveling: theologisch kijken wat verwelkomen eigenlijk betekent.

Een Kerk met open deuren

Het kerkgebouw is als een missiepost. Iedereen zou daar altijd moeten kunnen binnen lopen. Er is behoefte aan plekken van stilte, van sacraliteit, waar ook iemand is die naar je luistert. De plek van het kerkgebouw, de lezingen, de gebeden, de toon van de liturgie zegt soms genoeg. We moeten niet nog meer doen, het is al zo puur. *"Een kerk die letterlijk open is en open staat, daar komen mensen binnen en daar wil ik voor staan."*

Een Kerk die betrokken is op wat in de wereld gebeurt

“De stad schreeuwt en de kerkdeuren zijn dicht, de wereld schreeuwt en de deur van de Kerk is dicht. Hoe komt dat toch? Want het kan zo mooi zijn.” Durf de deuren open te zetten en de wereld binnen te laten. Er is niets te verliezen, alleen maar te winnen. Iemand vertelt hoe haar parochie open staat voor vluchtelingen in de wijk; anderen over diaconale samenwerking met andere kerken en maatschappelijke organisaties. Verbinding zoeken met anderen en oecumenische openheid worden genoemd als aspecten van een verwelkomende Kerk.

Naast concrete hulp aan naasten, hebben gelovigen ook de opdracht kritisch de maatschappelijke structuren te bekijken en positie in te nemen in het maatschappelijk debat.

Thema 4: Vrouwen in het leven en de zending van de Kerk

8 verslagen

Zorg voor een gezonde omgang tussen mannen en vrouwen

Veel vrouwen geven aan zich in de Kerk miskend en ondergewaardeerd te voelen. Ook spreken zij over belaagd worden, ongepast gedrag en vernedering. De gebrekkige omgang van mannen met vrouwen is een groot probleem. Met name het contact tussen vrouwen en gewijde mannen verloopt ongemakkelijk.

Een belangrijke eerste stap is dat vrouwen een veilige sfeer ervaren om hierover te kunnen spreken en dat mannen open en eerlijk luisteren naar de ervaringen van vrouwen in de Kerk en hun pijn zien en erkennen.

Vrouwen willen ook erkenning dat hun stem geen bron van kwaad is zoals sommige kerkvaders dachten, maar van het goede. Dit moet tot uitdrukking komen in de liturgie. Daarin verwoorden en verbeelden wij immers wat we geloven. Geef daarom ook ruimte aan vrouwen om te preken. Daardoor zullen ook meisjes en jonge vrouwen geloven dat zij theologisch iets goeds en waardevols te zeggen hebben.

Het goud dat de Kerk laat liggen

Velen pleiten voor een gelijkwaardige inbreng van mannen en vrouwen binnen de Kerk. Vrouwen voelen zich op allerlei manieren geroepen om zich in te zetten voor Gods kerk: in opvoeding, gebed, diaconale inzet, bestuurlijk, als voorganger, de wereld heel maken naar het voorbeeld van Jezus Christus.

Vrouwen hebben een eigen perspectief die verrijkend is voor de Kerk. Kijk daarom naar talenten van mensen en niet naar hun geslacht. Zet de juiste mens op de juiste plek. Een van de deelnemers geeft mee aan de synode: "Ga vissen aan de andere kant van de boot. Gooi je netten over de andere boeg, want daar ligt goud dat de Kerk nu laat liggen."

Alle werk is van waarde

Sommige vrouwen geven aan dat het thema 'vrouw als priester' voor hen niet HET punt is. Wij zijn als mensen verschillend en hebben verschillende roepingen. Belangrijk is om in te zien dat alle werk waardevol is, van het schoonmaken van een toilet tot gewijde taken. Het gaat in ons geloof om Jezus Christus en leven volgens zijn evangelie. Bidden is belangrijk. Als vrucht van gebed kun je werken aan gelijkwaardigheid. De Kerk van God is meer dan wat je als mens kunt bewerkstelligen. Een moeder zei: "Houd de boodschap vast dat het ook gewoon goed is om moeder te zijn en te willen bijdragen aan het creëren van gemeenschapsgevoel in de parochie. Ik mis die erkenning soms. In de samenleving moet je altijd meer, en het was een zucht van verlichting dat dat in de Kerk niet hoefde."

Roeping en gemeenschap

Roeping hangt nauw samen met gemeenschap. Gemeenschap impliceert bereidheid om te leren van anderen, open te staan voor de waarheid van een ander. Het priesterschap is veel te verkondigend geworden. Dit beperkt de ruimte voor vrouwen, en voor leken in het algemeen. Het is wenselijk dat in de vorming van priesters nadruk wordt gelegd op samenwerking en wederkerigheid binnen de gemeenschap. Al tijdens hun vorming kunnen zij dat het best oefenen in de concrete praktijk van een gemeenschap waarin zij de waarde van empathie, luisteren en begeesterend leiderschap leren.

Vrouwen toelaten tot gewijde ambten

Velen vinden dat er theologisch geen goede redenen zijn om vrouwen uit te sluiten van gewijde ambten. De ongetrouwde mannelijkheid van Jezus kan niet doorslaggevend zijn als norm voor het priesterschap. Vrouwen waren met Jezus tot het bittere einde. De eerste aan wie Jezus verscheen na zijn verrijzenis was een vrouw. Dat had anders kunnen zijn en stemt dus tot nadenken.

Het is belangrijk dat de rol van vrouwen uit de Bijbel en in de kerkgeschiedenis zichtbaarder wordt gemaakt. Teresa van Lisieux schrijft bijvoorbeeld over de roeping die ze voelt om Jezus als priester te dienen. Een priesterlijk hart hebben is ook aan

vrouwen gegeven. De apostolische brief *Mulieris Dignitatem* van paus Johannes Paulus II over de waardigheid van de vrouw zou kunnen worden aangevuld met een brief over de priesterlijke ziel van alle gelovigen.

Sommigen wijzen op de noodzaak van zorgvuldig taalgebruik; kerkelijke taal is nog vaak erg exclusief mannelijk. Gelukkig is niet de man, maar de mens. We kunnen als Kerk ook op andere manieren dan alleen maar met woorden ruimte geven aan wat vrouwen en mannen beweegt om Kerk te zijn: met kunst, muziek, poëzie.

Een balans tussen mariale en petrinische aspecten is belangrijk voor goed pastoraat. Veel mannen en vrouwen vinden dat vrouwen gewijd moeten kunnen worden tot diaken of priester. Het diakenambt zou weer terug moeten naar de oorsprong, de zorg voor de armgemaakten.

Omdat we een wereldkerk zijn, kan niet alles *'van boven'* komen. Culturele normen kunnen in de weg staan. Differentiatie moet mogelijk zijn per kerkprovincie; geef daarbij cultuurbepaaldheid de ruimte. Wel moeten altijd en overal bepaalde culturele normen kritisch bekeken worden om te voorkomen dat de Kerk teveel kind van de wereld is.

In dialoog met christelijke denominaties die gewijde ambten al wel hebben opengesteld voor vrouwen, zoals de Oud-Katholieke Kerk, kan worden onderzocht wat de mogelijkheden en kansen zijn van het openstellen van gewijde ambten voor vrouwen.